

АНТИЧНІСТЬ ЯК КУЛЬТУРНО-МОВНИЙ АРСЕНАЛ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ

Нікітіна Фіонілла Олексіївна,

д-р філол. наук, проф.

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

У статті досліджується вплив античності (давньогрецької мови, латини) на лексику глобалізації.

Ключові слова: античність, глобалізація, запозичення, латинська мова.

Упродовж століть давньогрецька і латинська мови були джерелом, що постійно насичувало європейські мови різноманітною лексикою – від наукової (філософської, медичної та ін.) та різних галузей технічної до побутової. Таким чином, античні (класичні) мови перетворилися на справжній арсенал лексем, коренів, афіксів, що й досі є дієвою "зброєю" для утворення назв нових явищ і процесів.

У нових назвах та словосполученнях можна виявити сліди старих впливів і запозичень. Так, дуже поширене останнім часом скорочене англійське словосполучення *niap* (англ. PR – *public relations* "громадські зв'язки") складається з латинських за походженням слів, запозичених дуже давно. Латинський іменник *relatio* "відношення, стосунок" у формі *реляція* з'явився у східнослов'янських мовах наприкінці XVII ст. (як про це свідчать етимологічні словники, зокрема М. Фасмера). Він потрапив до європейських мов, можливо, не безпосередньо з латини, а через французьку мову, хоча вплив латини протягом кількох століть підтримувався не лише релігійними (католицькими) текстами, а й працями середньовічних схоластів і філософів. У XVII ст. слово *реляція* використовувалося головним чином у значенні "військове повідомлення". Латинський прикметник *publicus* "народний, громадський" також змінив своє первісне значення. Сучасне *niap* має семантику відмінну від колишньої, а саме "рекламування" або "саморекламування", "формування громадської думки", щоб створити харизматичний образ певної персони.

Дуже популярними (завдяки частотності вжитку в ЗМІ) можна вважати терміни *гаджет* (англ. gadget "прилад") та *месидж* (англ. message "послання"). Складається враження, що інколи наші ЗМІ використовують нові запозичення як "мала дитина забавку". Адже в багатьох випадках замість *гаджет* можна вживати *прилад*, *пристрій*, *апарат*. Слово *месидж*, яке перейшло до англійської мови з французької, означає "повідомлення, лист, записка" та походить від латинської дієприкметникової форми *missus* "надісланий". У повідомленнях російських ЗМІ воно іноді замінюється калькою "*посыл*" з метою підкреслити його особливе "месіанське" значення.

Як відомо, англійська лексика формувалася з використанням різних етнічних джерел – кельтських, англо-сакських, старофранцузьких, середньовічної латини та латинізованих грецизмів. Велику роль в утворенні англійської наукової лексики, а також у формуванні міжнародної наукової термінології, відіграли та й досі відіграють класичні за походженням, головним чином латинські, лексеми та морфеми, які використовували в своїх працях ще середньовічні схоласти та філософи. Серед них Алкуїн (лат. Flaccus Albinus), просвітитель епохи Карла I (VIII – IX ст.), видатні представники середньовічної науки XI–XIII ст. такі як: П'єр Абеляр, Томас Аквін-

ський, Альберт Великий, Роджер Бекон та ін. У 60–70 рр. ХХ ст. до творів цих учених зверталися у наукових пошуках деякі американські та західноєвропейські дослідники (лінгвісти, психологи, філософи) та знайшли багато цікавого у психолінгвістичному та філософському плані. Особливу увагу привертала постать Альберта Великого, відомого як граф Больштедський. Назва "великий" не була випадковою, учений був видатним науковцем свого часу – алхіміком (до речі, одним із "провайдерів" переходу від алхімії до наукової хімії), займався також механікою і створив першого в Європі механічного робота. Упродовж життя він ретельно вивчав і тлумачив твори Арістотеля, залишив після себе велику наукову спадщину. Перше повне зібрання його творів (21 том) було видане в 1651 році, тобто через кілька століть після його смерті. Не можна не згадати також праці уславленого дослідника ХІІІ ст. Роджера Бекона, відомого англійського мислителя та натураліста.

Шкода, що вітчизняна наука недостатньо цікавилася науковими розвідками Середньовіччя через офіційну в минулому антирелігійну завзятість. Глобалізаційні процеси, що поширилися в останні два-три десятиліття, значно вплинули на всі європейські мови та змушують мовознавців час від часу перевіряти ідентичність різних мов, принаймні, "непохитність" їхніх основних типологічних характеристик, особливо під тиском численних лексичних запозичень та словотвірних "гібридів". Шанувальники ж античності радіють, що її численні надбання й досі є корисними для освіченого людства.

Никитина Ф. А., д-р філол. наук, проф.

Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, г. Киев

Античность как культурно-языковой арсенал глобализации и научно-технического прогресса

В статье исследуется влияние античности (древнегреческий и латинский языки) на лексику глобализации.

Ключевые слова: античность, глобализация, заимствования, латинский язык.

Nikitina F. O., Ph. D., Full Professor

National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv

Antiquity as Cultural and Linguistic Arsenal of Globalization and Scientific and Technological Progress

The article investigates the influence of the antiquity (Greek and Latin languages) on the vocabulary of globalization.

Key words: antiquity, globalization, borrowings, Latin language.

Література:

1. Нікітіна, Ф. О. Запозичення і переклад в умовах глобалізації / Ф. О. Нікітіна // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур : зб. наук. пр. – К. : Освіта України, 2013. – Вип. 23. – С. 60–63.
2. Brückner, A. Słownik etymologiczny języka polskiego / Aleksander Brückner. – Warszawa : Wiedza Powszechna, 1970.
3. La Rousse, P. Nouveau dictionnaire / Pierre La Rousse. – Paris, 1894.

Стаття надійшла до редакції 18.04.14